

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ

* حمد " در لغت عرب به معنی ستایش کردن در برابر کار یا صفت نیک اختیاری است، یعنی هنگامی که کسی آگاهانه کار خوبی انجام دهد، و یا صفتی را برای خود برگزیند که سرچشمه اعمال نیک اختیاری است، ما او را حمد و ستایش می‌گوئیم.
* حمد اعم از آن است که نعمت به خود انسان یا دیگری برسد .

* مفسران در توضیح معنای حمد، آن را با دو واژه مدح و شکر مرتبط دانسته‌اند.

* در باب تفاوت حمد و شکر نیز گفته‌اند، با این‌که مردم حمد و شکر را یکی پنداشته‌اند، حمد را می‌توان به جای شکر به کار برد ولی شکر را نمی‌توان به جای حمد به کار برد .

به تعبیر دیگر، شکر اخص از حمد است، زیرا فقط در مقابل نعمتی که به خود انسان رسیده، به کار می‌رود .

از سوی دیگر، بدین سبب که حمد تنها با زبان ادا می‌شود و شکر، علاوه بر آن، با دل و جوارح اظهار می‌شود، شکر را اعم از حمد دانسته‌اند.

* "مدح" به معنی هر گونه ستایش است، خواه در برابر یک امر اختیاری باشد یا غیر اختیاری، فی المثل تعریفی را که از یک گوهر گرانبها می‌کنیم، عرب آن را "مدح" می‌نامد، و به تعبیر دیگر مفهوم مدح، عام است در حالی که مفهوم حمد خاص می‌باشد.

* جالب اینکه "حمد" تنها در آغاز کار نیست، بلکه پایان کارها نیز چنان که قرآن به ما تعلیم می‌دهد با حمد خدا خواهد بود.

در مورد بهشتیان می‌خوانیم **دَعَوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**

" سخن آنها در بهشت نخست منزله شمردن خداوند از هر عیب و نقص، و تحیت آنها سلام، و آخرین سخنشان **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ** است " (بقره: ۱۰۵)

* همه مسلمانان موظفند در نمازهای روزانه هر شبانه روز لا اقل ده بار این جمله را بخوانند.

* در قرآن کریم کلمه مبارکه «الحمد لله» به تعداد سالهای نبوت نبی اکرم(ص)، 23 بار تکرار شده است. و از یکصد و چهارده سوره قرآن مجید 5 سوره با الحمد لله آغاز می‌شود.

حمد در احادیث

* در احادیث درباره حمد مطالب مختلفی آمده است. از امام صادق علیه‌السلام پرسیدند کدام عمل در نزد خدا محبوب‌تر است؟

ایشان فرمود حمد او • (کلینی، اصول کافی، ج ۲، ص ۵۰۳)

* در حدیثی دیگر آمده است، کسی که خدا را بر نعمت حمد کند او را شکر کرده است و این حمد بهتر از آن نعمتی است که بدو بخشیده شده

است • (کلینی، اصول کافی، ج ۲، ص 96)

* براساس حدیثی از امام صادق(ع)، پیامبر اکرم(ص) روزی ۳۶۰ مرتبه خدا را حمد می‌کرد • (کلینی، اصول کافی، ج ۲، ص ۵۰۳)

* امام صادق از قول پیامبر اکرم در جواب شخصی یهودی که پرسیده بود چرا خدا «الحمد لله» گفته، نقل کرده است که چون خدا می‌داند بندگان

نمی‌توانند شکر نعمت وی را به‌جا بیاورند، قبل از این‌که بندگان او را بستایند، او خود را ستوده است • (ابن بابویه، علل الشرائع، ج ۱، ص ۲۵۱، نجف ۱۳۸۵/۱۳۸۶، چاپ افست قم)

* امیرالمؤمنین علیه‌السلام هم در تفسیر «الحمد لله» فرموده است خدا پاره‌ای از نعمتهایی را که به بندگان داد به آنها شناسانده است. زیرا

آنان نمی‌توانند همه نعمتهای الهی را بشناسند. از این‌رو خداوند به آنها دستور داده با گفتن «الحمد لله»، او را بر جمیع نعمتهایی که بدانها

بخشیده است حمد کنند • (کلینی، اصول کافی، ج ۲، ص 416)

* حمد موجب استجاب دعا می‌شود

مرحوم کلینی در کافی یک باب با عنوان «الثناء قبل الدعاء» باز کرده و حدیث ها را آورده است. (کافی (اصول) ج 2، ص 484) که تشویق و تاکید می کنند که در دعا اول خدا را تحمید کنید سپس خواسته تان را بخواهید.

*همان طور که می بینیم که سیره امام سجاد(ع) چنین بوده و هم همه دعاهاى صحیفه بر این اصل استوار بوده اند.

* قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: السُّؤَالُ بَعْدَ الْمَدْحِ، فَأَمْدَحُوا اللَّهَ ثُمَّ سَلُوا الْحَوَائِجَ (بخار، ج 90، ص 308)

دعا بعد از مدح است؛ پس خدا را مدح کنید سپس حوائجتان را بخواهید.

* پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِحَمْدِ اللَّهِ وَالصَّلَاةِ عَلَيَّ فَهُوَ أَقْطَعُ أَبْتَرُ، مَمْحُوقٌ مِنْ كُلِّ بَرَكَةٍ (بخار، ج 2510، ص 97)

هر کار ارزشمندی که با ستایش الهی و درود بر من آغاز نشود، گفتاری نا تمام و ناقص است، و از هر برکتی محروم است.

* قَالَ: خَرَجَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنَ الْمَسْجِدِ وَقَدْ ضَاعَتْ دَابَّتُهُ فَقَالَ لَيْتَنِي رَدَّهَا اللَّهُ عَلَيَّ لِأَشْكُرَنَّ اللَّهَ حَقَّ شُكْرِهِ قَالَ فَمَا لَبِثَ أَنْ أَتَى بِهَا فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ جَعَلْتَ فِدَاكَ أَلَيْسَ قُلْتَ لِأَشْكُرَنَّ اللَّهَ حَقَّ شُكْرِهِ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَلَمْ تَسْمَعْ عَنِي قُلْتَ الْحَمْدُ لِلَّهِ. (بخار، ج 2510، ص 97)

راوی گفت: امام صادق علیه السلام از مسجد خارج شدند دیدند مرکبشان (اسب یا ... که بر آن سوار می شوند) گم شده است پس فرمودند اگر خدای متعال آن را به من باز گرداند به گونه ای خدای متعال را شکر می کنم که حق شکر او است راوی گفت طولی نکشید که آن مرکب را آوردند پس حضرت فرمودند الحمد لله پس شخصی به حضرت عرض کرد فدایت کردم آیا این طور نیست که فرمودید به گونه ای خدای متعال را شکر می کنم که حق شکر او است؟ حضرت فرمودند آیا نشنیدید از من که گفتم الحمد لله.

*وقتی می گوئیم الحمد لله جوری حمد می کنیم که حق شکر خدای متعال را ادا کرده باشیم؟
فرزند کوچکی دارید یک لیوان آب برای شما می آورد با تمام محبتی که به او دارید و با تمام اعتقادی که به معصوم بودن و بی گناهی او دارید از او تشکر می کنید

نگاهمان به خدای متعال و صاحب این فرزند و صاحب تمام نعمتهایمان چه نگاهی است؟

لازم نیست که شرمنده او باشیم؟

آیا در مقابل نعمتها مخلصانه و با صفای قلبمان حمد خدای عز و جل را می گوئیم؟

وقتی در نمازمان می گوئیم الحمد لله چه حمدی در نظر ما است؟

اشتیاق دارید خدایی را که حمد می کنید روزی ملاقات کنید؟

دلتان می خواهد در بهشت رضایت خدایی که حمدش می کنید منزل گزینید؟

چقدر فرزندان ما از این اشتیاق با خبرند؟

فکر می کنید این محبت به خدای عز و جل چقدر در تربیتشان اثر دارد؟

*****

*انسان باید در مقابل همه نعمتها خدا را حمد و شکر کند اما یکی از مواردی که خصوصا سفارش شده الحمد لله گفته شود بعد از عطسه کردن است زیرا که در این حکمتی نهفته است.

ابتدا در مورد عطسه جالب است بدانید؛ ضربان قلب در هنگام عطسه متوقف می شود.

و سرعت عطسه 100 کیلومتر در ساعت است و اگر به شدت عطسه کردی ممکن است استخوانی از استخوان هایت بشکند و اگر سعی کنی جلو عطسه را بگیری باعث می شود خون در گردن و سر برگردد و سپس باعث مرگ شود و اگر در هنگام عطسه چشم هایت را باز بگذاری ممکن است از حدقه بیرون بیاید.

برای آگاهی در هنگام عطسه همه دستگاہهای تنفسی و گوارشی و ادراری از کار می ایستد و قلب هم از کار می افتد علیرغم اینکه زمان عطسه بسیار کوتاه است و بعد آن به خواست الله بدن به کار می فتد اگر الله بخواهد که به کار افتد.

گویی هیچ اتفاقی نیفتاده است به همین دلیل الحمد لله می گوئیم.

*امیرالمؤمنین علی(علیه السلام) فرمودند:

هر کس موقع عطسه زدن بگوید: الحمد لله رب العالمین علی کل حال؛ به درد گوش و دندان مبتلا نخواهد شد.

*عَنِ الْعَطْسَةِ وَ مَا الْعِلَّةُ فِي الْحَمْدِ لِلَّهِ عَلَيْهَا؟ فَقَالَ:

إِنَّ لِلَّهِ نِعْمًا عَلَى عَبْدِهِ فِي صِحَّةِ بَدَنِهِ وَ سَلَامَةِ جَوَارِحِهِ، وَإِنَّ الْعَبْدَ يَنْسَى ذِكْرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى ذَلِكَ، وَإِذَا نَسِيَ أَمَرَ اللَّهُ الرِّيحَ فَتَجَاوَزَ فِي بَدَنِهِ، ثُمَّ يُخْرِجُهَا مِنْ أَنْفِهِ، فَيُحَمِّدُ اللَّهَ عَلَى ذَلِكَ، فَيَكُونُ حَمْدُهُ عِنْدَ ذَلِكَ شُكْرًا لِمَا نَسِيَ. الكافي، ج ٢، ص ٦٥٤

صالح بن أبي حماد گفت: از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام از عطسه و دلیل آن که بعد از عطسه، باید حمد خدا را به جا آورد، پرسیدم؟ فرمود: خداوند برای بنده اش نعمت هایی در سلامت بدن و اعضای او قرار می دهد و بنده، متوجه این موارد نیست و خداوند را از یاد می برد. لذا خداوند به بادی دستور می دهد که از بدن بنده عبور کند و از بینی اش خارج شود. در این هنگام، بنده، حمد خدا را به جا می آورد و با گفتن الحمد لله، در واقع شکر نعمت هایی را به جا آورده که فراموش کرده است.

***

داستان:

ابن عباس از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل می کند: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى آدَمَ وَ نَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ عَطَسَ فَأَلْهَمَهُ اللَّهُ الْحَمْدَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ يَرِحْ حَمَكَ رَبِّكَ...»؛ (شیخ مفید الاختصاص، ص 45، نشر المؤتمر العالمي لآلئفة الشيخ المفید، قم، چاپ اول، 1313) هنگامی که خداوند آدم (علیه السلام) را آفرید، از روح خود در او دمید، آدم عطسه کرد، خداوند متعال به او فرمود: بگو: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»، وقتی که آدم حمد و ثنای پروردگار گفت، خداوند فرمود: رحمت پروردگار بر تو باد.

***

سه حیوان بودند اسب و الاغ و خوک

اول اسب شروع کرد گفت الحمد لله

خر و خوک بهش گفتند چرا؟ گفت مجاهدان سوار من میشوند و جهاد می کنند الاغ و خوک ناراحت شدند و فکر کردند چی بگند

بعد از مدتی الاغ گفت الحمد لله گفتند چرا گفت حداقلش خوک نیستم که همش نجس باشم و کسی نزدیک من نشه خوک ناراحت شد

و فکر کرد خوک هم بعد از مدتی الحمد لله گفت بهش گفتند تو دیگه چی داری گفت حداقلش من روز قیامت خاک میشم و مثل آدم مشرک و بی دین در آتش جهنم نمی سوزم.